ABSTRAK

Kajian ini menjelaskan perbandingan konsep dan operasi pembiayaan kenderaan secara Islam yang ditawarkan oleh dua buah institusi perbankan Islam terawal negara dengan melihat kepada sejarah penawarannya, kaedah atau instrumen yang digunapakai, skop dan terma pembiayaan yang ditawarkan, pendekatan susulan dan kutipan yang diambil serta perkembangan terkini dan prospek pembiayaan ini di masa akan datang. Di samping faktor telah lama bertapak dalam industri perbankan Islam negara, BIMB dan BMMB dipilih sebagai subjek kajian memandangkan kedua-duanya terbentuk dan beroperasi secara Islam sepenuhnya tanpa terikat dengan institusi induk perbankan yang beroperasi secara konvensional sebagaimana yang berlaku kepada sesetengah institusi perbankan Islam subsidiari yang lain. Bagi mencapai objektif kajian ini, dua metode utama telah digunapakai oleh pengkaji. Pertamanya ialah metode pengumpulan data yang terdiri dari penyelidikan perpustakaan bertujuan mendapat maklumat secara umum berkenaan pembiayaan kenderaan secara Islam dan penyelidikan lapangan melalui temubual bertujuan mendapatkan maklumat dan data secara khusus dari kedua-dua institusi berkenaan terutamanya melibatkan dasar dan operasi. Keduanya ialah metode analisis data menggunakan pendekatan yang lebih kepada komparatif di samping induktif dan deduktif bagi membuat perbandingan tentang pembiayaan ini di antara dua buah institusi tersebut berpandukan kepada aspek-aspek yang dijelaskan di atas. Walaupun menyentuh tentang konsep dan operasi yang dijalankan secara umum, perbincangan yang dibuat juga memberi tumpuan kepada kaedah pembiayaan yang digunakan dan penggunaannya dalam konteks semasa dengan merujuk kepada piawaian tertentu yang dijadikan panduan utama seperti Resolusi Syariah BNM dan Piawaian AAOIFI. Kajian mendapati bahawa kedua-dua kaedah yang digunakan pada asasnya adalah dilaksanakan selaras dengan kehendak Syariah seperti tiada unsur *bay‘ al-‘īnah* dalam BBA, pengasingan dan turutan berlaku ke atas kontrak sewaan dan jualan dalam AITAB. Namun begitu, peratus penggunaan kedua-

dua kaedah ini dalam keseluruhan produk pembiayaan telah mengalami kemerosotan dan ketidaktentuan dalam beberapa tahun kebelakangan ini terutamanya di BMMB kerana melibatkan bersama penyusutan jumlah aset pembiayaan kenderaan sedangkan di BIMB jumlah tersebut adalah sebaliknya. Hasil kajian yang utama mendapati pembiayaan kenderaan yang terdapat di BIMB secara keseluruhannya lebih baik berbanding yang terdapat di BMMB.

ABSTRACT

This study is to provide brief comparison of Islamic automobile financing concept and operation which are offered by the first two Islamic banking institutions in the country by looking on its offers record, the use of method or instrument, the scope and term of financing, the follow-up and collection approach, current development and the prospect in the future. Beside the factor of long time operation in Islamic banking industry at early stage, BIMB and BMMB were selected as research subjects based on their establishment and operation in full pledge Islamic and do not engage with their main conventional parent company like other Islamic banking subsidiaries. To achieve the objective of this study, two main methods were used by researcher. Firstly, the data collection method which comprises of library research was conducted to obtain the information of Islamic automobile financing in general and fieldwork research through interview was to discover the data and information in details especially on its policy and operation of both institutions. Secondly, the data analysis method which used more comparative in line with inductive and deductive methods were used to provide comparison between both institutions based on the aspects as mentioned previously. In spite of the concept and operation have been explained generally, discussion presented focus on the method of financing and its application in the current situation by referring to certain standard as primary guideline such as Shariah Resolution of BNM and AAOIFI Standard. This study reveals that both methods used are in line with Shariah requirement such as no element of *bay' al-'īnah* in BBA whereas separation and continuation are occurred in leasing and buying contract of AITAB. Nevertheless, both methods are facing declination and uncertainty in percentage of consumption for the latest few years in overall Islamic financing product especially for BMMB due to decrease of its total automobile financing asset but it is in contradiction for BIMB. Generally, the main finding of this study reveals that BIMB automobile financing is better than BMMB.

PENGHARGAAN

Segala puji dan syukur kepada Allah S.W.T. Tuhan sekalian alam yang memberikan nikmat iman dan Islam juga kesempatan serta kekuatan kepada penulis dalam menyiapkan kajian ini hingga ke akhirnya dalam tempoh yang ditetapkan. Selawat dan salam buat junjungan besar Nabi Muhammad s.a.w., keluarga baginda, para sahabat raḍiyallāhu‘anhum, tabi‘īn dan tabi‘ tabi‘īn, para ilmuan dan pendokong risalah ini dari dahulu hingga kini.

Di kesempatan ini, penghargaan dan terima kasih yang setinggi-tingginya ditujukan kepada Yang Berbahagia Profesor Madya Dr. Ab. Mumin Ab. Ghani selaku penyelia yang banyak membantu penulis memberi tunjuk ajar, bimbingan, teguran dan cadangan hingga kajian ini dapat disempurnakan. Begitu juga kepada ketua jabatan, para pensyarah dan kakitangan di Jabatan Syariah dan Pengurusan yang turut membantu secara langsung dan tidak langsung termasuk memberikan kesempatan kepada penulis mengajar sebagai tutor bagi tempoh dua semester. Tidak lupa juga kepada pihak Institut Pengajian Siswazah yang telah memberikan biasiswa kepada penulis untuk tempoh hampir dua tahun semasa pengajian berlangsung serta kakitangan di Jabatan Ijazah Tinggi, Akademi Pengajian Islam yang turut membantu.

Buat ayahanda Haji Zakaria Bin Che Ali, bonda Hajah Rahmah Binti Nor dan mertua segala jasa, pengorbanan, doa, galakan dan dorongan yang diberikan tidak termampu dibalas dan moga kejayaan ini menjadi sesuatu yang amat bermakna dalam mendidik diri ini berjaya di dunia dan akhirat. Juga buat keluarga dikasihi yang sentiasa memberikan galakan dan dorongan, Yah, Abang Long, Abang Ngah, Kakak, Kak Ti, Yin dan Adik Muaz semoga kalian juga berjaya di dunia dan akhirat serta dapat meneruskan pelajaran hingga ke peringkat yang lebih tinggi. Insyaallah. Juga buat adik Nahar dan isteri, Cik serta adik-beradik lain yang turut membantu memberikan sokongan moral dan material kepada penulis.

Seterusnya kepada pihak pengurusan dan eksekutif di BIMB yang terdiri dari En. Makhzan, En. Khairi, En.Anuar dan En. Saharudin dan di BMMB, En. Amirul Hakim, Us. Hazrul, En. Wan Rashidee dan En. Zuraiman yang tidak jemu-jemu memberi maklumbalas yang dikehendaki dalam sesi temubual yang diadakan. Tidak ketinggalan kepada pihak perpustakaan dan kakitangannya khususnya Perpustakaan Utama Universiti Malaya, Perpustakaan Akademi Pengajian Islam UM di Kuala Lumpur dan Nilampuri, Perpustakaan Peringatan Zaba, Perpustakaan IBFIM, Perpustakaan UIAM, Perpustakaan Awam Kota Bharu dan Perpustakaan Majlis Agama Islam Kelantan. Tidak dilupakan juga kepada rakan-rakan seperjuangan yang banyak membantu seperti Ustaz Kamal, Hydzulkifli dan Faiz yang baru saja menamatkan pengajian di peringkat doktor falsafah dan sarjana serta Cikgu Zulhilmi. Tahniah dan terima kasih tidak terhingga diucapkan di atas bantuan kalian berikan dan hanya Allah sahaja yang mampu membalasnya. Juga kepada semua pihak yang terlibat secara langsung dan tidak langsung membantu penulis menyiapkan kajian ini.

Akhir sekali setinggi-tinggi kesyukuran dipanjatkan ke hadrat Illahi di atas segala rahmatNya kepada kita semua. Segala yang baik itu datang dariNya dan yang lemah itu dari kekurangan hambaNya yang lemah ini.

Mohd Usoff Zakaria
PT 727, Taman Nur Ihsan,
Chabang 4 PMU, Jalan Masjid Lundang,
15150 Kota Bharu, Kelantan.

mohdusoff@yahoo.com.my
IGA 100076
019-9180734

21 Ogos 2014
25 Syawal 1435H

PANDUAN TRANSLITERASI

Jadual transliterasi adalah seperti berikut:

Huruf Konsonan

Huruf Arab	Nama	Huruf Latin
أ	alif	ā
ب	ba’	b
ت	ta’	t
ث	tha’	th
ج	jim	j
ح	ha’	ḥ
خ	kha’	kh
د	dal	d
ذ	dhal	dh
ر	ra’	r
ز	zay	z
س	sin	s
ش	shin	sh
ص	sad	ṣ
ض	dad	ḍ
ط	ta’	ṭ
ظ	za’	ẓ
ع	’ayn	´
غ	ghayn	gh
ف	fa’	f
ق	qaf	q
ك	kaf	k
ل	lam	l
م	mim	m

ن	nun	n
و	waw	w
ه	ha’	h
ي	ya’	y
ة	ta’ marbutah	h

Huruf Vokal

Vokal	Huruf Arab	Huruf Latin
Pendek	(fathah) ◌َ	a
	(dammah) ◌ُ	u
	(kasrah) ◌ِ	i
Panjang	آ	ā
	أُو	ū
	اِي	ī
Diftong	اَوْ	aw
	اَيْ	ay
	يّ	iy / i
	وّ	uww

SENARAI KEPENDEKAN

AAOIFI	: Accounting and Auditing Organization for Islamic Financial Institutions
AFT	: Automatic Fund Transfer
AFTA	: Asian Free Trade Area
AFTP	: Auto Financing Takaful Plan
AITAB	: Al-Ijārah Thumma al-Bay‘
AKPK	: Agensi Kaunseling Dan Pengurusan Kredit
BAFIA	: Banking Association and Financial Institution Act
BBA	: Bay‘ Bithaman Ājil
BIRT	: BIMB Institute of Research and Training Sdn Bhd
bhg.	: Bahagian
bil.	: Bilangan
BIMB	: Bank Islam Malaysia Berhad
BMMB	: Bank Muamalat Malaysia Berhad
BNM	: Bank Negara Malaysia
BO	: Bancruptcy Order
CBMA	: Central Bank of Malaysia Act
CCRIS	: Central Credit Reference Information System
CTOS	: Credit Tip Off System
DSR	: Debt Service Ratio
cet.	: Cetakan
Ed.	: Edisi
ed.	: Editor
En.	: Encik
et.al	: dan rakan-rakan
FIS	: Financing Information System
FOS	: Financing Originating System
FTS	: Financing Tracking System
GO	: Garnishee Order
HPA	: Hire Purchase Act
IBA	: Islamic Banking Act
Ibid.	: Ibidem yakni rujukan bagi bagi halaman yang sama
IBFIM	: Islamic Banking and Finance Institute Malaysia
IDBR	: Islamic Disbursement Before Registration
IFSA	: Islamic Financial Service Act
II*i*BF	: IIUM Institute of Islamic Banking and Finance
ISRA	: International Shariah Research Academyfor Islamic Finance
JDS	: Judgement Debtors Summons
LOAPA	: Letter of Appointment of Purchasing Agent
LOD/NOD	: Letter of Demand/Notice of Demand
LOU	: Letter of Undertaking
MCRC	: Monitoring Colletion and Recovery Centre
MPO	: Murabahah to the Purchase Orderer
MPS	: Majlis Pengawasan Syariah
MWCF	: Murabahah Working Capital Financing
NDI	: Net Disposable Income
NPF	: Non Performing Financing (Pembiayaan Tidak Berbayar)
PPA	: Pusat Pembiayaan Automobil
PPP	: Pusat Pembiayaan Pengguna
r.a.	: Raḍiallāhu 'anhu

r.ha.	: Raḍiallāhu 'anha
s.a.w.	: Ṣallallāhu 'alayhi wassalam
Sdn Bhd	: Sendirian Berhad
SOD	: Sum of Digit
SPI	: Skim Perbankan Islam
SPTF	: Skim Perbankan Tanpa Faedah
SWK	: Surat Wakil Kuasa
WTO	: World Trade Organisation
WSS	: Writ Sale and Seizure
vol.	: Volume
VSO	: Vehicle Sales Order
Prof.	: Professor
TAP	: Transact at Palm
t.tp.	: Karya tiada tempat terbitan
t.p.	: Karya tiada penerbit
t.t.	: Karya tanpa tarikh
terj.	: Terjemahan
UIAM	: Universiti Islam Antarabangsa Malaysia
UiTM	: Universiti Teknologi Mara
Us.	: Ustaz
Zaba	: Zainal Abidin Bin Ahmad

SENARAI JADUAL DAN RAJAH

Jadual 2.1 : Senarai Institusi Perbankan Islam dan Kaedah Pembiayaan Kenderaan

Jadual 2.2 : Perubahan Bilangan Syarikat Kewangan Mengikut Tahun

Jadual 2.3 : Perubahan Aset Pembiayaan Kenderaan Secara Islam dan Konvensional

Jadual 3.1 : Jumlah Aset Pembiayaan BBA BIMB Mengikut Tahun

Jadual 4.1 : Jumlah Aset Pembiayaan AITAB BMMB Mengikut Tahun

Rajah 3.1 : Struktur Korporat BIMB

Rajah 3.2 : Transaksi *Bay‘ al-‘Īnah*

Rajah 3.3 : Carta Alir Kaedah BBA Bagi Pembiayaan Kenderaan BIMB

Rajah 4.1 : Struktur Korporat BMMB

Rajah 4.2 : Transaksi *Mushārakah Mutanāqiṣah*

Rajah 4.3 : Carta Alir Kaedah AITAB Bagi Pembiayaan Kenderaan BMMB

Rajah 4.4 : Carta Alir Kaedah BBA Bagi Pembiayaan Kenderaan BMMB

SENARAI LAMPIRAN

1. Surat Akujanji
2. Surat Tawaran
3. Dokumen Perjanjian BBA Untuk Skim Pembiayaan Pembelian Kenderaan
4. *Letter of Appoinment of Purchasing Agent* dan *Wa'ad*
5. *Wa'ad* dan Aqad Perlantikan Sebagai Pembeli Bagi Pihak Bank dari Pelanggan
6. Surat Wakil Kuasa
7. *Product Disclosure Sheet*
8. Surat Akujanji AITAB
9. Surat Akujanji BBA
10. Surat Tawaran AITAB
11. Dokumen Perjanjian AITAB
12. Aqad Penyewaan Kenderaan
13. Notis Pengakuan
14. Pengakuan Oleh Penyewa
15. Surat Tawaran BBA
16. Dokumen Perjanjian BBA
17. *Purchase Requisition*
18. *Power of Attorney*
19. *Purchase Contract*
20. *Sale Contract*

ISI KANDUNGAN

HALAMAN TAJUK	i
ABSTRAK	ii
PENGHARGAAN	v
JADUAL TRANSLITERASI	vii
SENARAI KEPENDEKAN	ix
SENARAI JADUAL DAN RAJAH	xi
SENARAI LAMPIRAN	xii
ISI KANDUNGAN	xiii

BAB SATU: LATAR BELAKANG PENYELIDIKAN

1.0 Pendahuluan	1
1.1 Latar Belakang Masalah	1
1.2 Pernyataan Masalah	5
1.3 Objektif Penyelidikan	11
1.4 Definisi Tajuk	11
1.5 Skop dan Batasan Penyelidikan	12
1.6 Kepentingan Penyelidikan	14
1.7 Ulasan Penyelidikan Lepas	16
1.8 Metodologi Penyelidikan	21
1.9 Susunan Penulisan	27
1.10 Kesimpulan	28

BAB KEDUA: PEMBIAYAAN KENDERAAN SECARA ISLAM DI MALAYSIA

2.0 Pendahuluan	29
2.1 Konsep Pembiayaan dalam Islam	29
2.2 Pembiayaan Kenderaan dalam Sistem Perbankan Islam	36
2.3 Sejarah Pembiayaan Kenderaan di Malaysia	46
2.4 Akta dan Undang-undang Berkaitan Pembiayaan Kenderaan	54
2.5 Perbezaan Antara Pembiayaan Kenderaan Secara Islam dan Konvensional	61
2.5.1 Penggunaan Kaedah Syarak	61
2.5.2 Penggunaan Akad/Kontrak	62
2.5.3 Barangan/Aset Yang Dikontrakkan	63

2.5.4 Polisi Perlindungan Kenderaan 63
2.5.5 Pengenaan Ganti Rugi dan Penalti 64
2.5.6 Sumber Dana 66
2.5.7 Pertukaran Hakmilik 66
2.5.8 Asas Perundangan dan Akta Berkaitan 67
2.6 Perkembangan dan Pencapaian Pembiayaan Kenderaan Secara Islam 68
2.7 Kesimpulan 74

BAB KETIGA: PEMBIAYAAN KENDERAAN DI BANK ISLAM MALAYSIA BERHAD

3.0 Pendahuluan 76
3.1 Latar Belakang BIMB 77
3.2 Definisi Pembiayaan BBA 79
3.3 Hukum dan Keharusan BBA 83
3.3.1 Jumhur Ulama 86
3.3.2 Pendapat Sebahagian Ulama 89
3.4 Rukun dan Syarat BBA 91
3.4.1 Pihak yang Berkontrak 91
3.4.2 *Sīghah* Kontrak 93
3.4.3 Barang Jualan dan Harga 96
3.5 Hubungan BBA dengan Kontrak Lain 100
3.5.1 Hubungan BBA dengan *Bayʿ al-Murābaḥah* 100
3.5.2 Hubungan BBA dengan *Bayʿ al-ʿĪnah* 103
3.6 Penggunaan Kaedah BBA di Malaysia 113
3.7 Penggunaan Kaedah BBA di BIMB 117
3.8 Pembiayaan Kenderaan di BIMB 119
3.8.1 Sejarah Penawaran 120
3.8.2 Skop dan Terma 122
3.8.3 Modus Operandi 125
3.8.4 Aktiviti Kutipan dan Pemulihan 130
3.8.5 Perkembangan dan Pencapaian 133
3.8.6 Prospek dan Cabaran 134
3.9 Kesimpulan 136

BAB KEEMPAT: PEMBIAYAAN KENDERAAN DI BANK MUAMALAT MALAYSIA BERHAD

4.0 Pendahuluan 138

4.1 Latar Belakang BMMB 139

4.2 Definisi Pembiayaan AITAB 142

4.3 Hukum dan Dalil Keharusan AITAB 146

4.4 Rukun dan Syarat AITAB 151

4.4.1 Pihak Yang Berkontrak 153

4.4.2 Perkara Yang Dikontrakkan (Aset, Manfaat dan Harga) 154

4.4.3 *Sīghah* Kontrak 156

4.5 Hubungan AITAB dengan Kontrak Lain 160

4.5.1 Hubungan AITAB dengan *Mushārakah Mutanāqiṣah* 162

4.5.2 Perbezaan AITAB dan *Mushārakah Mutanāqiṣah* 169

4.6 Penggunaan Kaedah AITAB di Malaysia 171

4.7 Penggunaan Kaedah AITAB di BMMB 174

4.8 Pembiayaan Kenderaan di BMMB 176

4.8.1 Sejarah Penawaran 177

4.8.2 Skop dan Terma 179

4.8.3 Modus Operandi 182

4.8.4 Aktiviti Kutipan dan Pemulihan 189

4.8.5 Perkembangan dan Pencapaian 192

4.8.6 Prospek dan Cabaran 194

4.9 Kesimpulan 195

BAB KELIMA: ANALISIS PERBANDINGAN KONSEP DAN OPERASI PEMBIAYAAN KENDERAAN DI BIMB DAN BMMB

5.0 Pendahuluan 197

5.1 Analisis Perbandingan Konsep dan Operasi Pembiayaan 197

5.1.1 Sejarah Penawaran Pembiayaan 198

5.1.2 Kaedah Yang Digunakan 199

5.1.3 Skop dan Terma Pembiayaan 203

5.1.4 Struktur Operasi 205

5.1.5 Aktiviti Kutipan dan Pemulihan 206

5.1.6 Prospek dan Perkembangan 207

5.2 Rumusan dan Saranan 210
5.2.1 Rumusan dan Saranan Secara Umum 210
5.2.2 Saranan Kepada BIMB 218
5.2.3 Saranan Kepada BMMB 220
5.3 Cadangan Penyelidikan di Masa Hadapan 222
5.4 Kesimpulan 223

BIBLIOGRAFI 225
LAMPIRAN 237